ŠKOLNÍ ROK JAKO KAŽDÝ JINÝ? PŘÍPADOVÁ STUDIE ŘÍZENÍ VZDĚLÁVÁNÍ V PANDEMII VE ŠKOLNÍM ROCE 2021/2022

A SCHOOL YEAR LIKE ANY OTHER? A CASE STUDY OF EDUCATION MANAGEMENT IN PANDEMICS IN THE 2021/2022 SCHOOL YEAR

Magdalena Mouralová[1], **Štěpánka Volfová**[1], **Eva M. Hejzlarová**[1]

[1] Katedra veřejné a sociální politiky, Fakulta sociálních věd, Univerzita Karlova, Praha

Abstrakt

Příspěvek se zaměřuje na řízení vzdělávání a vztahy mezi aktéry v pandemické vlně v první půlce šk. roku 2021/2022, kdy školy byly otevřeny, ale žáci a učitelé byli často nepřítomni kvůli nemoci a karanténám. Teoreticky se opíráme o koncept mikropolitik. S využitím administrativních dat a polostrukturovaných rozhovorů s aktéry ukazujeme, jak probíhala implementace centrálních politik a jak se škola a obec vypořádávaly s proměnlivostí a nejasností regulací a nekontrolovaným tokem informací.

Klíčová slova: *pandemie COVID-19, řízení vzdělávání, aktéři vzdělávací politiky, implementace, mikropolitiky*

Abstract

The paper focuses on the management of education and the relationships between actors in the pandemic wave during the 2021/2022 school year, when schools were open but students and teachers were often absent due to illness and quarantines. Using administrative data and semi-structured interviews with actors and the theoretical concept of micro-policy, we show how central policies were implemented and how the school and community cope with the ambiguity of regulations and the uncontrolled flow of information.

Keywords: *COVID-19 pandemics, management of education, actors od educational policy, implementation, micropolicies*

1 ÚVOD

Příspěvek tematizuje řízení vzdělávání ve školním roce 2021/2022, kdy lockdowny a distanční výuku předchozích dvou let nahradilo testování, karantény a střídání prezenční, distanční a také hybridní výuky. Výzkum odpovídá na otázku, jak toto řízení probíhalo a jak do něj vstupovali jednotliví aktéři.

2 TEORIE

Příspěvek je ukotven ve vzdělávací politice (Veselý 2013). Zkoumá implementační řetězec od úrovně národní, přes regionální, až po první linii (Lipsky 2010), tj. zřizovatele a jeho školy. Soustředíme se na mikropolitiky (Švaříček 2010, Blase 1998) jako komplex prostředí a vztahů, do něhož vstupují vnější intervence (protipandemické a organizační opatření), jež jsou zde vykládány a naplňovány ve formě konkrétních postupů a komunikačních praktik. Pandemická situace přináší nová dilemata a interakce (Zhao 2020; Harris, Jones 2020), které vycházejí z předpandemického nastavení vztahů mezi aktéry.

3 METODOLOGIE VÝZKUMU

Příspěvek je lokální případovou studii na úrovni většího města a využívá rozmanitá data:

- Data o třídách a pedagozích nepřítomných ve škole z evidence zřizovatele a KHS.
- Polostrukturované rozhovory s aktéry v lokálním ekosystému (volený představitel města v roli zřizovatele, vedoucí odboru školství, zástupce KHS, zástupce krajské pobočky ČŠI, ředitelé tří vybraných škol a tři prvostupňoví učitelé z těchto škol) i na centrální úrovni (MŠMT).
- Jako doplněk pak celorepubliková data o čerpání ošetřovného od ČSSZ a přehled absencí ve školách z jednoho ze školních elektronických systémů.

4 VÝSLEDKY

Aktuálně (2/2023) je výzkum rozpracován a představujeme jen základní zjištění:

- Řízení vzdělávání ve šk. roce 2021/2022 probíhalo bez předem připravených krizových scénářů, adekvátně realitě „rozdrobené“ vzdělávací soustavy v ČR.

- Nastavení systému karantén v daném městě nikdo z aktérů nepovažoval za problematické.
- Způsoby vedení a sdílení evidence o karanténách byly různé a základně funkční, i když vyžadovaly vynaložení velkého množství lidské síly. Je zřejmé, že absence byly zhruba o třetinu vyšší než standardně, s údaji nicméně nikdo nepracuje.
- Vzdělávací systém čerpá ze součinnosti aktérů, kteří se spíše „samo-řídí". Za problémového aktéra v dané situaci byli považováni rodiče.

5 ZÁVĚRY A DISKUSE

Po dokončení analýzy budeme diskutovat následující otázky: Jaká je role různých aktérů v rámci implementačního řetězce? Co nás tato zkušenost učí pro příští krizové situace?

Předběžně lze říci, že lokální a školní mikropolitiky fungují a nahrazují řízení z centra. I když jsou pravidla nejasná a proměnlivá, aktéři umí improvizovat a řešit „krize", které jsou pro ředitele běžným stavem. Činnost vlády je vnímána jako vnější faktor (na úrovni přírodních podmínek), za narušitele systému jsou označováni rodiče (shoda škol, zřizovatele i ČŠI) a tok informací skrze média.

PODĚKOVÁNÍ

Výzkum byl podpořen v rámci projektu „Domov jako veřejněpolitický nástroj: emotivní dimenze domova v době karanténních opatření COVID-19 v Česku" (GAČR 21-18033S).

6 LITERATURA

Blase, J. (1998). The Micropolitics of Educational Change. In: Hargreaves, A., Lieberman, A., Fullan, M., Hopkins, D. (eds) *International Handbook of Educational Change*. Kluwer International Handbooks of Education, Springer. https://doi.org/10.1007/978-94-011-4944-0_27

Harris, A., & Jones, M. (2020). COVID 19–school leadership in disruptive times. *School Leadership & Management, 40*(4), 243–247.

Lipsky, M. (2010). *Street-level bureaucracy: Dilemmas of the individual in public service*. Russell Sage Foundation.

Švaříček, R. (2010). Mikropolitika školy a její vliv na práci učitele. In *Učitel v současné škole* (s. 249–261). Univerzita Karlova v Praze.

Veselý, A. (2013). Vzdělávací politika: rozdílná vymezení, předpoklady a implikace. *Pedagogická orientace, 23*(3), 279–297.

Zhao, Y. (2020). COVID-19 as a catalyst for educational change. *Prospects, 49*(1–2), 29–33.